

**ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА:
ВІЗІЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ У СВІТЛІ ДИРЕКТИВИ ЄП і Ради ЄС
2019/1023, та ПРОЕКТУ ЄС «Ukraine Facility»**

КРУГЛИЙ СТІЛ – УЖГОРОД – 13.03.2026

*Павло ПРИГУЗА –
кандидат юридичних наук,
суддя Господарського суду Закарпатської області*

Велика Палата ЄСПЛ (рішення DANILEŢ v. ROMANIA) :
у ситуаціях, коли демократія або верховенство права зазнають
серйозної загрози, судді мають право публічно висловлюватися
з питань, що становлять суспільний інтерес.

Парадигма «суддя промовляє лише через свої рішення» - не діє

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕДУР

Останні декілька років ми усі, стейкхолдери захисту від банкрутства, натхненні ініціативою ЄС «Ukraine Facility» та схваленим КМУ 18.03.2024 № 244-р Планом України щодо механізму фінансової підтримки України на 2024–2027 (50млрд євро), намагаємося сприяти державі у виконанні своїх зобов'язань перед ЄС на шляху до членства в ЄС.

Зокрема, це стосується приведення законодавства з процедур банкрутства у відповідність з **acquis ЄС** і передовою практикою (адаптацію актів законодавства, судової практики та спільних цінностей держав-членів).

Згідно Плану в Україні мають бути здійснені базові реформи в системі правосуддя. Завдання України - створити судову систему, яка відповідає європейським стандартам прозорості та ефективності: встановити ефективні та результативні процедури банкрутства, піднявши рівень захисту права власності – як ключових показників для оцінювання інвесторами, представниками бізнесу та фінансовими установами ефективності судової системи.

Справедливе правосуддя та верховенство права є основою цих змін.

ДВА РОКИ ТОПАННЯ НА МІСЦІ

Імплементация Директиви ЄП та Ради ЄС 2019/1023, ставить за мету в рамках ЄС: пристосувати Україну до внутрішнього ринку ЄС та усунути перешкоди для здійснення основних економічних свобод, таких як вільний рух капіталу та свобода заснування і ведення бізнесу.

ЄС вимагає прибрати перешкоди і проблеми, що існують в інвестиційній діяльності між суб'єктами держав-членів, стримують ділові відносини з контрагентами за межами держав-членів, не заохочують підприємництво і завдають шкоди належному функціонуванню внутрішнього ринку.

ЩО пропонується Директивою ЄС для покращення процедур банкрутства:

- 1- запровадити превентивну реструктуризацію (боргів та активів);
- 2- скоротити тривалість процедур;
- 3- усунути невизначеності у правилах неплатоспроможності;
- 4- спростити ускладнені процедури неплатоспроможності;
- 5- зменшити витрати на процедури реструктуризації;
- 6- запровадити більш ефективні процедури, що є в державах-членах ЄС;
- 7- впровадити зрозумілі умови і порядок погашення (прощення) боргів;
- 8- запровадити інститут дискваліфікації керівників бізнесу (де-юре та де-факто).

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що потрібно змінити в КУзПБ?
Як покращити процедури?

I. Запровадити превентивну реструктуризацію - ЄДИНЕ, ЩО ВИКОНАНО

- система заходів, спрямованих на недопущення або запобігання неплатоспроможності боржника, що здійснюються згідно із затвердженим Планом. Упроваджено на заміну інституту досудової санації.

ЗАХИСТИТИ БОРЖНИКА

Право на судовий захист має суб'єкт господарювання, який:

- **Є !!!** учасником господарських відносин;
- **здійснює** господарську діяльність;
- **реалізує** господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків);
- **має** відокремлене майно;
- **здатен** нести відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна.

(ст. 2 Закону про перехідний період від ГК України. Під господарською діяльністю розуміється діяльність у сфері суспільного виробництва, спрямована на виробництво та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.)

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

II. Скоротити тривалість процедур.

1. ЗАХИСТИТИ КРЕДИТОРА.

Від дня отримання судом заяви кредитора у справі до дня підготовчого засідання (період невизначеності) **нічого не відбувається** - 14 (20) днів з дня прийняття заяви.

Позитив - Боржник має можливість сплатити зобов'язання кредиторам. /приховати активи і докази; спотворити облік і звітність.../

Практика показує неефективність цієї моделі:

Боржник не контрольований: - порушуються строки; - не надаються відзиви; - відзиви не якісні та не перевірені; - може використати час на шкоду кредиторам.

Кредитори не захищені: Банкрутство презюмується через неплатежі, але заходи захисту інтересів кредиторів до відкриття справи - не вживаються.

ВСТАНОВИТИ СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ і ДИСКРЕЦІЮ

Засоби: 1). Призначати АК з дня прийняття заяви про банкрутство. 2). Визначити у підготовчому провадженні повноваження АК – контроль органів управління та розпорядження активами боржника; аналіз конкурсоздатності.

АК – АДМІНІСТРАЦІЯ над АДМІНІСТРАЦІЄЮ.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

II. Скоротити тривалість процедур.

РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ - КОНКУРСНА ПРОЦЕДУРА

Об'єкти конкурсу - матеріальні та нематеріальні активи, які формують конкурсну масу. До Конкурсної маси відносять: **МАЙНО** (це основа майнової господарської діяльності, що забезпечує процес виробництва, виконання робіт, надання послуг); **ПРАВО УПРАВЛІННЯ** юридичною особою-боржником; **УПРАВЛІНСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ** підприємства - здатність і волевиявлення органів управління боржника конкурувати з конкурсними кредиторами і не допустити відкриття справи про банкрутство (погасити вимоги до дня підготовчого засідання чи після), або в подальшому зберегти за собою право управління юридичними засобами, що передбачені КУзПБ - можливості організації процесу господарювання та відробітку боргів (санація, реструктуризація).

Практика показує неефективність цієї моделі:

Процедура розпорядження майном (конкурсу): - відкривається до особи: незалежно від стану майна, за відсутності управління та перспектив відновлення життєздатності. Тобто – за відсутності об'єктів конкурсного права уводиться конкурсний процес!?

ВСТАНОВИТИ СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ і ДИСКРЕЦІЮ

Засоби: 1). Розпорядження майном – уводиться лише стосовно майна, яке наявне, управляється, здатне господарювати: – виробляти товари, - виконувати роботи, - надавати послуги. 2). Банкрутство – втрата ознак господарювання.

ДО БАНКРУТА РОЗПОРДЖЕННЯ МАЙНОМ не вводиться.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

III. Спростити ускладнені процедури неплатоспроможності.

Розпорядження майном – право на цю процедуру має лише конкурсоздатний боржник, що зберігає самоуправління, наприклад як:

(ФРН) Боржник, який відповідає принаймні двом із трьох умов ч. 1 ст. 22а (1. не менше 6 000 000 євро загальної суми балансу після вирахування дефіциту, відображеного на стороні активів у розумінні розділу 268 (3) Комерційного кодексу; 2. Оборот не менше 12 000 000 євро за дванадцять місяців, що передують даті балансу; 3. Не менше 50 співробітників в середньому на рік), має право на:

- Попереднє обговорення в суді питання неплатоспроможності;
- Збереження за собою самоуправління (санація самим боржником (спрощена)).

З дня надходження заяви до суду Судом вживаються заходи забезпечення вимог кредиторів призначається тимчасовий АК та накладаються на боржника загальні заборони на розпорядження - повноваження щодо адміністрування та розпорядження активами боржника переходять до тимчасового АК, який зобов'язаний:

- 1.** Забезпечити можливості збереження активів боржника;
- 2.** Продовжувати підприємницьку діяльність боржника до винесення рішення про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, якщо суд у справі про неплатоспроможність не погодиться на закриття з метою уникнення суттєвого зменшення активів;
- 3.** З'ясувати, чи покриють активи боржника витрати на провадження у справі; Також суд може доручити йому як експерту з'ясувати, чи є підстави для відкриття провадження у справі та які існують перспективи для продовження справ боржника.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

IV. Зменшити витрати на процедури (реструктуризацію).

Кредитор: **Авансовані кошти основної винагорода АК** до подання заяви про відкриття справи – мають повертатися кредитору. Згідно ст. 9-1 КУзПБ, якщо заяву подано кредитором – діє презумпція вини за приховування банкрутства органом управління. Керівник має нести солідарну відповідальність з Боржником за авансовані кошти, оскільки подача заяви є обов'язком боржника за ч. 6 ст. 34 КУзПБ.

АВАНС -перетворений практикою судів на завдаток, який не повертається кредиторам
Це порушення верховенства права.

Передбачити відстрочки/розстрочки судових зборів за заявами кредиторів до суду.

За положеннями *Insolvenzordnung* при мізерності конкурсної маси суд відхиляє заяву про відкриття справи, а встановивши недостатність конкурсної маси після відкриття справи – провадження закривається. **Це правило не застосовується якщо** боржник або кредитор авансує мінімально, **I-** процесуальні витрати, необхідні для здійснення провадження у справі та, **II-** інших зобов'язань маси (винагорода і витрати АК тощо).

АВАНС - лише добровільно. Повертається першочергово з ліквідаційної маси.

Примусових стягнень з Кредиторів – НЕМАЄ.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

V. Запровадити більш ефективні процедури, що є доступними в деяких державах-членах.

Змінити завдання процедур:

Розпорядження майном – відновлення платоспроможності.

Банкрутство – ліквідація **неплатоспроможного майна (маси)**, АЛЕ НЕ ЛІКВІДАЦІЯ БАНКРУТА як юридичної особи.

виключити з абз. 2 ч.1 ст. 58 КУзПБ – «Суд визначає строк, протягом якого ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію боржника»

Цей обов'язок ліквідатора лягає на плечі кредиторів, які повністю фінансують витрати ліквідаційної процедури за відсутності майна (РОКАМИ).

Практика ВС цей обов'язок «узаконила», вказавши, що кредитори є замовниками ліквідації банкрута, як результату процедури (ліквідбаланс), а тому мають платити. Забезпечити повноту дій..... Ціною, яку платять кредитори.

Це порушення принципу верховенства права.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

V. Запровадити більш ефективні процедури, що є доступними в деяких державах-членах.

Змінити завдання процедур:

Банкрутство – ліквідація **неплатоспроможного майна (маси)**

Запровадити в національній судовій практиці «**кваліфікаційне засідання**» - важливий інструмент, що застосовується в праві Німеччини, Іспанії, Португалії.

Це можна зробити в рамках чинних норм КУзПБ):

Ст.61 в комплексі з ч. 6 ст. 34 КУзПБ- Ліквідатор: -приймає у своє відання майно боржника; - виконує функції з управління та розпорядження майном банкрута; -проводить інвентаризацію та визначає початкову вартість майна банкрута; -аналізує фінансовий стан банкрута, **складає висновок** про ознаки **доведення до банкрутства, приховування банкрутства** =

КВАЛІФІКАЦІЙНЕ ЗАСІДАННЯ

МЕТА - розгляд судом під час здійснення провадження питань порушення закону: - у разі виявлення такого порушення про це зазначається в ухвалі суду, що є підставою для подальшого звернення кредиторів своїх вимог до зазначених осіб як **солідарної так і субсидіарної**.

Суд має вирішити головне питання, що впливає на характер подальших процедур: винести судові рішення, яким визначити кваліфікацію цієї неплатоспроможності (банкрутства) як умисну чи випадкову. Чи є в діях керівників приховування або/та доведення до банкрутства.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що змінити в КУзПБ? Як покращити ефективність процедур?

VI. Впровадити зрозумілі умови і порядок погашення (прощення) боргів.

Кодекс про неплатоспроможність від 05.10.1994. ФРН, (редакція на 15.07.2024. § 1 Цілі провадження у справі про банкрутство

Провадження у справі про неплатоспроможність слугує для **задоволення кредиторів боржника спільно шляхом реалізації активів боржника та розподілу виручки або шляхом внесення пропозицій до плану неплатоспроможності, зокрема для збереження компанії.**

Чесному боржнику надається можливість звільнитися від решти своїх зобов'язань.

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ

Що потрібно змінити в КУзПБ?
Як скоротити тривалість процедур?

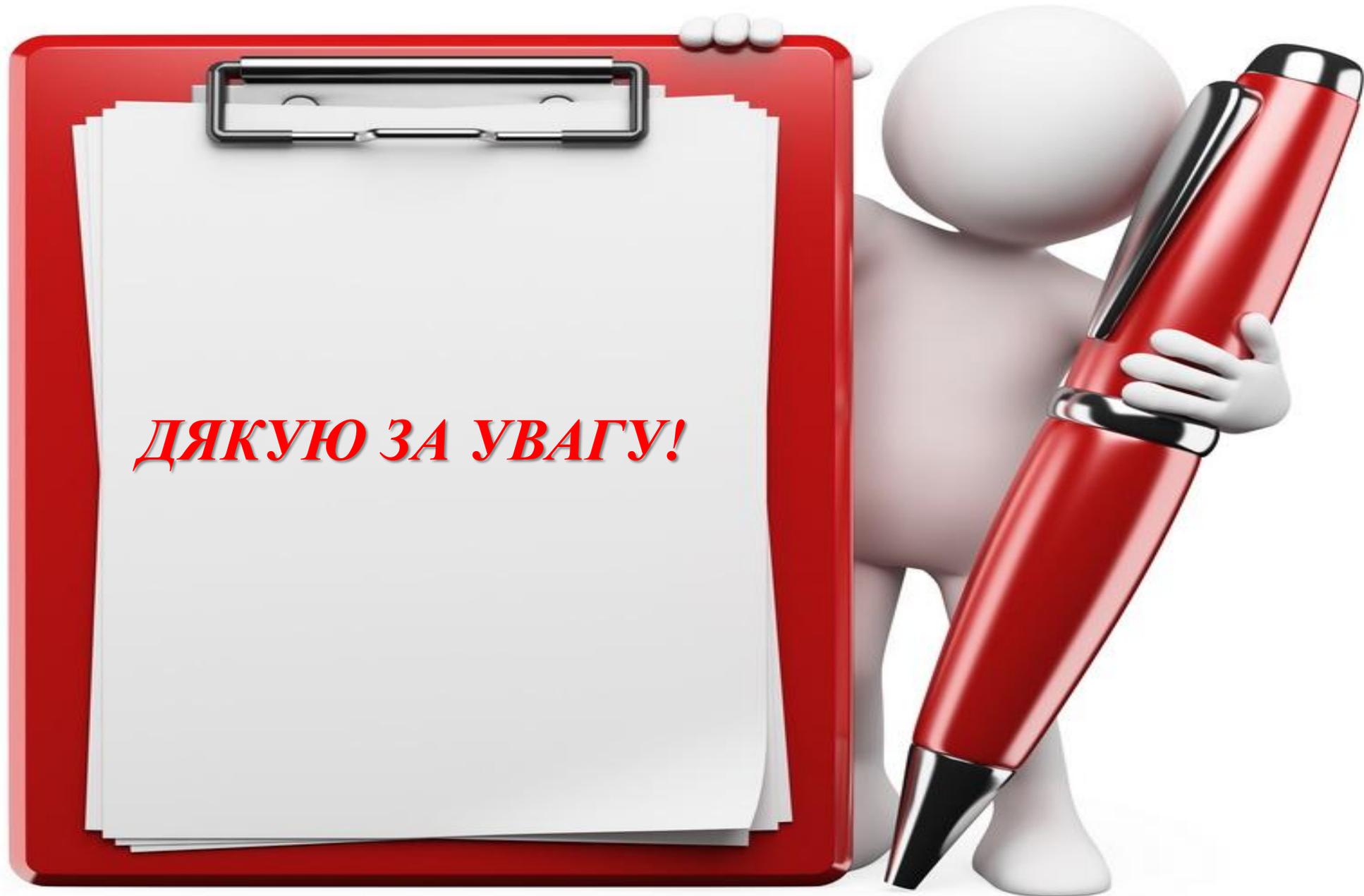
VII. Запровадження інституту дискваліфікації керівників бізнесу (де-юре та де-факто).

- Директива (ЄС) 2019/1023 від 20.06.2019 «Про превентивну реструктуризацію, погашення заборгованості та дискваліфікацію, а також про заходи щодо підвищення ефективності процедур щодо реструктуризації, неплатоспроможності та погашення боргу».

Так, Директива ЄС зосереджує увагу Держав-учасниць на питаннях притягнення директора до відповідальності за порушення обов'язку обачності, якщо неплатоспроможний підприємець діяв нечесно або недобросовісно щодо кредиторів.

-КОДЕКС Португалії - встановлено, що рішення про дискваліфікацію виноситься за результатами спеціального судового засідання з кваліфікації банкрутства/неплатоспроможності (ст.188). У Звіті арбітражного керуючого має бути **обгрунтовано ознаки умисного банкрутства та названі особи, відповідальні за це.** Ініціювати провадження має право АК або заінтересована особа, зокрема кредитор, подавши письмову заяву про кваліфікацію.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

